

Podane bodo posamezne predpone po zbirnih pomenih, pomeni, ki jih izražajo predpone, in primeri rabe v narečnih govorih. Paradigmatski odnosi, t.j. odnosi znotraj sestava, so bili obdelani z vzorci besedotvorja,¹ in to glede na predvidljivost in pravilnost oblik ter postopkov, zato so zgledi konkretne rabe nanizani ne glede na različne besedotvorne postopke. Ponazarjalno gradivo je bilo zbrano v sedmih naseljih na Dravskem polju in predstavlja t.i. zahodne prleške govore panonske narečne skupine.

Pomene predpon² obravnavam tako, da jih razvrščam po skupinah³ glede na pogostnost; ob tem še predstavljam, katere predpone so v obravnavanih govorih produktivne (tvorne)⁴ in kakšen pomen imajo.⁵ Ker je vsak narečni govor popoln jezikovni sestav, inventarizacija narečnega gradiva zaradi preobširnosti ni vseobsegajoča, pač pa so zajeti le najpogostejši vzorci.

Zaradi primerjave in preglednosti podajam vzporedno predstavitev predpon v narečnih govorih in v knjižnem jeziku, in sicer tam, kjer v narečju ni tvorbe z (enako) predpono, podajam uresničitev v knjižnem jeziku. V prikazu se omejujem samo na glagol in slovenske predpone, potencialne interference iz knjižnega jezika (in drugih zvrsti), ki so eksplicitno prepoznavljive, zane-marjam.

A) Krajevni pomen predpone

1. Usmerjenost dejanja h končni ali mejni točki in/ali dosega te točke	
ə- (do-)	'sə č do 've ja, kə'pā lā sŋ do p'lo tā, (doseči do veje, dokopala sem do plota)
2. Usmerjenost dejanja iz česa, od kod, navzven	
ə/s-/z- (iz-)	'za ɹ sa ja pā z'lē taŋ, ras'tā nta sŋ s'pu sli, 'ča p 'vu n pŋ'te gŋt (izvleči čep)
3. Usmerjenost dejanja na kaj	
nā-/ə- (na-)	nā 'vŋ s nā'lu ɔŋt sa'nŋ, sa'nŋ f kŋ'pi cŋ'dā t, nā k'li n v'bi esu, (seno naložiti v kopicu, nataknu na klin)

¹ Gl Unuk 1995 258-268

² Pri pomenu gre za vidik slovarskega in besedotvornega pomena (Gl. Vidovič-Muha 1986 79-90)

³ Slovarske pomene povzemam po SSKJ I-V, za pomenske skupine v obdelavi knjižnega jezika prim tudi Hajnšek-Holc 1978. 33-57

⁴ Za knjižni jezik je pregled predpon, ki podstavnim glagolom spreminjajo pomen, v Toporišič 1984 161-169

⁵ Pri besedotvornem pomenu primerjam z Bajec 1959 in Vidovič-Muha 1985, 1986

4. Usmerjenost dejanja na kaj, k čemu	
pər- (pri-)	pər'bi d 'dē skŋ, k'nu ɔf nā s'ra jŋ pər'si t, pər'b'li žāt sa 'tu jamu

5. Usmerjenost dejanja od česa, vstran	
ɔd- (od-)	ɔd'ri ɛžāt 'kŋ s 'jā bŋka, ɔt'tərgāt 'kŋ z blā'gā, ɔ'di t ɔd 'za na, ɔd'žā gāt 'kŋ z 'dē ska, ɔd'vā dūt sa kā'jē mā

6. Usmerjenost dejanja okoli česa	
v- (o-)	v'gərŋt si 'mā ntŋ, f'si pāt krŋm'pi r
ɔb- (ob-)	v'b'ri sāt si 'rŋ ka, 'vərt ja ɔp'xu ɔdŋ

7. Usmerjenost dejanja skozi kaj	
pra- (pre-)	pra'pi lid ža'li ɛzŋ, pra'ca'di t 'čā j, pra'vərtāt x'lo t, pra'lu knāt 'dē skŋ

8. Usmerjenost dejanja naprej	
ə- (pro-)	(vojaki so prodrli na ozemlje)

9. Usmerjenost dejanja na površino, dotik s površino, razprostriranje po površini	
nā- (na-)	nā'lu ɔŋt nā 'mi zŋ, nā'ri sāt nā s'te nŋ, nā'mā zāt nā k'ru x, 'kŋ lŋ nā'mā zāt
ɔ- (o-)	ɔb'li zŋt si 'pərsta, ɔs'li nit si 'pərsta
ɔb-/ə- (ob-)	'māčkā gā ja ɔb'li zŋlā, tā'pē ta nā'lē pit, 'zi t sa ja v'dərgnŋ, (oblepiti zid s tapetami, zid se je obdrgnil)
pŋ- (po-)	pŋpāc'ka ŋ ja 'mi zŋ
pra- (pre-)	prak'ri t s'tri ɛzŋ

10. Odstranitev česa iz česa	
z-/s- (iz-)	'vi nŋ z'li t s 'sŋ dā, 'jābŋka s'tre st s 'kŋ rpa

11. Ločitev v dva ali več delov	
pra- (pre-)	pra'grā'di t 'sŋ bŋ, pra'zi dāt 'cē lŋ 'xi šŋ, pra'lā māt 'pā lŋ

12. Kraj, kjer poteka dejanje	
pŋd- (izpod)	pŋtkŋ'pā d dra'vŋ, 'tē d'ru gi gā ja pŋd'nē sŋ
ə- (nad-)	(nadzidan hišo)